

Karl Helenius

SUOMALAISTEN YRITYSTEN VENÄ- JÄLLE INVESTOINTIEN ESTEET JA MAHDOLLISUUDET

Opinnäytetyö

Tradenomi

Toukokuu 2016

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Karl Helenius	Tradenomi	Toukokuu 2016
Opinnäytetyön nimi		40 sivua
Suomalaisten yritysten Venäjälle investointien esteet ja mahdollisuudet		1 liitesivu
Toimeksiantaja		
Emerging Markets Group		
Ohjaaja		
Lehtori Jarmo Kulhelm		
Tiivistelmä		
<p>Tämän kvalitatiivisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää suomalaisten yritysten Venäjälle investointien esteitä ja mahdollisuuksia. Toisena tutkimuskysymyksenä on: Kannattaako Venäjälle sijoittaa nyt? Toimeksiantaja oli kiinnostunut siitä miksi suomalaiset yritykset eivät investoi Venäjälle enemmän. Asiaan pyrittiin saamaan vastauksia tämän opinnäytetyön avulla.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisia menetelmiä soveltaen. Viittä Venäjän-kaupan asiantuntijaa haastateltiin käyttäen samaa haastattelurunkoa. Sähköisten lähteiden käyttäminen oli tätä tutkielmaa tehtäessä pääosassa, sillä tutkimusaiheen nopean muuttumisen vuoksi painettu materiaali on ehtinyt suurimmaksi osaksi vanhentua.</p> <p>Tämä tutkimus osoitti, että Venäjän tämänhetkisen monimutkaisen tilanteen takia ei voida todeta yksiselitteisesti, kannattaako suomalaisyritysten investoida Venäjälle, vaan jokaisen yrityksen tilannetta tulee arvioida yrityskohtaisesti. Tutkimus kuitenkin osoitti, että investoinnit Venäjälle voivat olla tällä hetkellä tietyin ehdoin hyvä ratkaisu.</p>		
Asiasanat		
Venäjä, investointi, talous, mahdollisuudet, riskit, ongelmat		

Author (authors)	Degree	Time
Karl Helenius	Bachelor of Business Administration	May 2016
Thesis Title		40 pages
Obstacles and Opportunities for Finnish Companies to Invest In Russia		1 page of appendices
Commissioned by		
Emerging Markets Group		
Supervisor		
Jarmo Kulhelm, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The object of this Bachelor's thesis was to examine the obstacles and opportunities for Finnish companies to invest in Russia. The second research question is: Is now a good time to invest in Russia? The principal was interested in why Finnish companies do not invest more in Russia. By using these research questions, this thesis attempted to give an answer to the principles question.</p>		
<p>The study was made using qualitative research methods. Five experts in the field of Russian trade were interviewed, using the same questionnaire. Electronic sources were used extensively writing this thesis. The subject matter changes and evolves so quickly at the present that printed sources are almost all outdated.</p>		
<p>This study showed that because of the complexity of Russia's present economic and political situation, it can't be exclusively said whether or not investing right now is a good choice or not. Instead every investor has to weigh the pros and cons according to their own needs. However, the study does show that investing in Russia is a good choice if certain conditions are fulfilled.</p>		
Keywords		
Russia, investing, economy, opportunities, risks, obstacles		

Sisällys

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Tutkimuskysymys	6
1.2	Tutkimuksen rakenne	7
1.3	EMG ja sen tarpeet.....	7
1.4	Tutkimusmenetelmät	8
1.5	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	8
1.6	Opinnäytetyön lähteet.....	9
2	SUOMEN JA VENÄJÄN LYHYT TALOUSHISTORIA.....	9
2.1	Suurruhtinaskunta Suomi	10
2.2	Vuodet 1944 – 1991	10
3	VENÄJÄN LYHYT NYKYTALOUDEN HISTORIA.....	11
3.1	Neuvostoliiton perintö	11
3.2	Talouuskriisit.....	12
4	VENÄJÄN TALOUDEN TILANNE.....	16
4.1	Öljyn hinta ja ruplan kurssi.....	16
4.2	Infrastruktuuri ja teollisuuden vanhentuminen	18
4.3	Korot.....	19
4.4	Venäjän talouden tulevaisuus.....	19
5	INVESTOINTIEN VAIKUTTUVAT ASIAT (HAASTATTELUT)	21
5.1	Tutkimusmenetelmät	21
5.1.1	Yritys X.....	21
5.1.2	Suomen Pietarin Pääkonsulaatti	21
5.1.3	Suomalais-Venäläinen Kauppakamariyhdistys ry	22
5.1.4	Finnvera	22
5.1.5	BOFIT.....	23
5.2	Haastattelujen rakenne.....	23
5.3	Esteet investoinneille	23
5.3.1	Ruplan kurssi	24
5.3.2	Rahoitusongelma	24

5.3.3	Poliittinen tilanne	25
5.3.4	Lainsäädäntö ja byrokratia	26
5.3.5	Liiketoimintaympäristö.....	27
5.4	Mahdollisuudet investoinneille	27
5.4.1	Heikko Rupla..... Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
5.4.2	Edulliset kustannukset	27
5.4.3	Halpa rupla.....	28
5.4.4	Työvoima.....	28
5.4.5	Tuonnin korvaaminen.....	29
5.4.6	Pääsy Venäjän markkinoille	29
5.4.7	Investoinnit venäläisiin yrityksiin.....	30
5.5	Yritysmuoto.....	30
5.6	Haastattelujen analyysi.....	31
6	PIETARI INVESTOINTIKOhteena.....	32
6.1	Maantieteellinen sijainti.....	33
6.2	Yhteinen taloushistoria	33
6.3	Pietari investointi keskittymänä.....	33
7	LOPPUTULOS JA POHDINTA.....	34
7.1	Oliko lopputulos odotettu	34
7.2	Oliko tutkimus toteutettu hyvin	35
7.3	Vastasiko tutkimus toimeksiantajan tarpeisiin.....	35
7.4	Ketä tämä tutkimus hyödyttää.....	36
7.5	Jatkotutkimuksen kohteita	36
8	LÄHTEET	37
9	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Venäjän taloudessa on viime vuosina tapahtunut paljon ja nopeasti. Osa muutoksista on johtunut poliittisista syistä, ja osa taloudellisista. Venäjä on Krimin ja Ukrainan tapahtumien takia joutunut poliittiseen vastakkainasetteluun lännen kanssa. Tämä on johtanut pakotteisiin ja vastapakotteisiin. Tuotteiden ja rahojen liikkuminen rajan yli on vaikeutunut huomattavasti, mikä on vahingoittanut yritystoimintaan Venäjällä. Sekä venäläiset että länsimaiset yritykset kärsivät tästä. Venäjän huonoon taloudelliseen tilanteeseen on vaikuttanut osaltaan talouspakotteiden lisäksi öljyn historiallisen alhainen hinta, Venäjän infrastruktuurin kunto sekä Venäjän vanhentunut teollisuusrakenne.

Toimeksiantajani Emerging Markets Groupin (myöhemmin EMG) toimitusjohtaja Tom Stansmore on sitä mieltä, että nyt olisi otollinen aika monille yrityksille investoida Venäjälle. Stansmoren mukaan suomalaiset yritykset investoivat yllättävän vähän, ja hän on kiinnostunut tietämään, miksi näin on. Saadakseni vastauksen Stansmoren esittämään kysymykseen aion tässä opinnäytetyössäni selvittää Venäjälle investoimisen esteet sekä mahdollisuudet.

Ensimmäisessä luvussa esittelen opinnäytetyöni rakenteen. Käsittelen myös tutkimukseni kannalta oleellisen taustatiedon, tutkimuskysymykseni, käyttämäni tutkimusmenetelmät, tärkeimmät käsitteet sekä käyttämäni lähteet.

1.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni aihe, suomalaisten yritysten Venäjälle investointien esteet ja mahdollisuudet, on hyvin laaja. Jotta pystyisin käsittelemään tätä aihetta hyvin, päätutkimuskysymyksen laatiminen on tärkeää. Miksi suomalaiset yritykset eivät investoi enemmän Venäjälle tällä hetkellä? Pystyäkseen tutkimaan tätä kysymystä mahdollisimman hyvin sekä toisaalta rajoittamaan sitä järkevällä tavalla olen myös laatinut lisätutkimuskysymyksiä: Miten helppoa tai vaikeaa on saada rahoitusta investointeihin Venäjälle? Miten Venäjän taloustilanne vaikuttaa investointeihin? Onko hyvä aika investoida Venäjälle nyt?

Saadakseni näihin kysymyksiin vastauksia olen laatinut haastattelurungon (Liite 1) sekä valinnut sopivia haastateltavia, joilla on erityisosaamista tähän aiheeseen. Näiden tahojen vastauksia olen analysoinut käyttäen muiden lähteiden tietoa sekä tilastoja. Lopputuloksena on laaja tietopohja opinnäytetyöhöni liittyviin kysymyksiin.

1.2 Tutkimuksen rakenne

Aloitan opinnäytetyöni Venäjän ja Suomen välisen taloushistorian katsauksella. Suomen ja Venäjän välisten taloussuhteiden tunteminen on erittäin oleellista nykyisten tapahtumien ymmärtämisen kannalta. Tämän jälkeen tarkastelen Venäjän talouden nykyhistoriaa, painopisteenä vuosi 1991 ja siitä eteenpäin. Tältä pohjalta tarkastelen Venäjän talouden nykytilannetta sekä sen tulevaisuudennäkymiä. Käsittelen erikseen Pietaria ja sen lähialueita (Leningradin aluetta) omassa luvussaan, sillä ko. alue on erityisessä asemassa suomalaisyritysten kannalta niin merkittävänä talousalueena ja tavarankulkualueena kuin maantieteelliseltä sijainniltaan.

Taloustutkimuksen jälkeen analysoin tekemäni haastattelut. Tämän materiaalin pohjalta vastaan tutkimuskysymyksiini parhaani mukaan.

Lopuksi tarkastelen mitä olen saanut selville: Vastasiko tutkimukseni asettamiini tutkimuskysymyksiini? Saiko EMG vastaukset esittämiinsä kysymyksiin? Oliko tutkimus suoritettu hyvin? Keitä tämä tutkimus hyödyttää? Sen lisäksi käsittelen sitä, mitä jäi tutkimatta ja mitä jatkotutkimuksen aiheita mahdollisesti voisi löytyä.

1.3 EMG ja sen tarpeet

EMG on pietarilainen yritys. Sen toimialana on tarjota kirjanpito-, vero- ja juridisia palveluita pääasiassa ulkomaalaisille yrityksille. Ulkomaalaiset yritykset kohtaavat paljon haasteita etabloituessaan Venäjälle. Syyt tähän ovat moninaiset: lainsäädäntö muuttuu nopeasti, kirjanpito poikkeaa totutusta ja verosäädökset ovat monimutkaisia. Uusilla yrityksillä ei välttämättä ole vaadittavaa tietoa tästä byrokratiasta. Pietarissa, kuten muuallakin isoissa venäläis-

sä kaupungeissa, toimii tästä syystä yrityksiä, jotka ovat keskittyneet hoitamaan juuri em. ongelmia. EMG on eräs tämänkaltaisista yrityksistä.

EMG on etabloitunut yritys, joka perustettiin vuonna 1997. Sillä on laaja asiakaspohja, johon kuuluvat sekä Fortune 500- että pk-yrityksiä Pietarin alueella. Myös suomalaiset yritykset käyttävät EMG:n palveluita, kuten esim. Fortum (EMG-Russia).

EMG on yrityksenä aina kiinnostunut saamaan uusia asiakkaita. Tom Stansmoren mukaan on merkittävää, ettei uusia suomalaisia asiakkaita löydy tällä hetkellä, vaikka tämän hetkinen taloustilanne antaisi hyvät mahdollisuudet uusille yrittäjille, erityisesti vientiyrityksille, Venäjän markkinoilla. Talous ja pakotteet vaikeuttavat kylläkin toimintaa, mutta toisaalta heikko rupla sekä osittain myös lainsäädäntö helpottavat sijoittamista Venäjälle.

1.4 Tutkimusmetodit

Qualitative research is a means for exploring and understanding the meaning individuals or groups ascribe to a social or human problem. (Kvalitatiivinen tutkimus on väline, joka tutkii ja ymmärtää tarkoitusta, jonka yksilöt tai ryhmät katsovat johtuvan sosiaalisesti tai inhimillisestä ongelmasta) (kirjoittajan käännös) (Cresswell 2009, 4). Olen valinnut kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän päämetodiksi tutkimukseeni, koska aiheeni käsittelee jatkuvasti muuttuvaa tilannetta. Uusia lakeja tulee (CIS-legislation 2016), ja taloustilanne on viime vuosien aikana muuttunut jatkuvasti. Tämä ei kuitenkaan ole tutkielma Venäjän talouden tilasta tai sen lainsäädännöstä, vaan tutkimus siitä, miten suomalaiset investoivat Venäjälle. Keskeinen osa tätä tutkielmaa ovat haastattelut, jotka suoritin ajalla 9.3.–1.4.2016. Haastatteluista käyttäen aion selvittää Venäjälle investoimisen esteet sekä mahdollisuudet.

1.5 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tässä opinnäytetyössä käytettävät keskeiset käsitteet ja niiden määritelmät on koottu alle.

Investoinnilla tarkoitetaan rahallista maksua, jolla saadaan vastikkeeksi pääomahyödykkeitä. Investoinnin oletetaan tuottavan rahaa pitkäaikaisesti (pidempään kuin vuoden). (Sanakirja.org.)

Esteillä tarkoitetaan tässä tekijöitä, jotka vaikeuttavat joko suoraan investointien tekemistä, tai tuoton saamista investoinnin jälkeen. Tällaisia esteitä voivat olla esim. lainsäädölliset tai taloudelliset seikat.

Mahdollisuuksilla tarkoitetaan tässä asioita, jotka edesauttavat investoimista tavalla tai toisella. Nämä tekijät voivat esimerkiksi nostaa mahdollista tuottoa tai muulla tavalla helpottaa investointia.

Taloudella tässä tarkoitetaan kansainvälisten, maakohtaisten tai yrityskohtaisten rahallisten tapahtumien summaa.

Riskeillä tässä tarkoitetaan tekijöitä, jotka vaikuttavat kielteisesti jonkin toiminnan mahdollisuuteen onnistua.

1.6 Opinnäytetyön lähteet

Kuten aiemmin jo mainitsinkin, on tämä tutkimus metodologialtaan pääasiassa kvalitatiivinen. Keskeisessä osassa ovat viisi haastattelua, joiden pohjalta käsittelemäni tutkimuskysymyksiä. Tämän lisäksi olen käyttänyt sekundäärisiä lähteitä. Venäjän talouden tilanne muuttuu tällä hetkellä erittäin nopeasti. Tämä on johtanut siihen, että suurin osa painetusta materiaalista on ehtinyt jo vanhentua. Sähköisessä muodossa löytyy kuitenkin paljon ajantasaista tietoa. Tämän takia suurin osa sekundäärisistä lähteistä onkin sähköisiä.

2 SUOMEN JA VENÄJÄN LYHYT TALOUSHISTORIA

Seuraavassa osiossa käyn läpi Suomen ja Venäjän yhteisen taloushistorian päävaiheet. Tarkoituksena ei ole tehdä syväanalyysiä aiheesta, sillä tämä ei ole tarpeellista opinnäytteen aiheen ymmärtämisen kannalta. On kuitenkin hyvä, että lukija tuntee ja ymmärtää pääpiirteittäin Venäjän ja Suomen yhteisen taloushistorian. Tämä vaikuttaa erityisesti työympäristöön Venäjällä ja varsinkin Pietarissa, joka on tärkein alue suomalaisille investoijille.

2.1 Suurruhtinaskunta Suomi

Venäjän valtasi Suomen Ruotsilta vuonna 1809. Merkittävää Suomen kannalta oli se, että Suomi sai melko autonomisen aseman Venäjän Suomen ruhtinaskuntana, mikä myöhemmin edesauttoi osaltaan suomalaisen kansallidentiteetin syntymistä. (Kuisma 2015.) Kuisma siteeraa myös kirjassaan A.I. Arwidssonin: *Ruotsalaisia emme enää ole; venäläiseksi emme tahdo tulla; olkaamme siis suomalaisia*. Ajatus Suomesta kansakuntana syntyi. Suomella oli oma talous sekä oma lainsäädäntönsä, muttei omaa ulkopolitiikkaa. Keisari (Suomen suurruhtinas) tosin päätti kaikesta viime kädessä. (Kuisma 2015.)

Suurruhtinaskunta-aikana Suomi kävi kauppaa ennen kaikkea Venäjän kanssa, tosin 1800-luvun lopussa idänvienti pieneni Venäjän protektionismin takia (Kuisma 2015, 107). Tämä puolestaan johti siihen, että Suomen oli pakko yksipuolistaa vientiä, minkä tuloksena paperiteollisuuden merkitys kasvoi itäviennissä merkittäväksi yli muiden teollisuusalojen. Samoihin aikoihin perustettiin myös paperikartellit, joiden päätehtävä oli sopia venäläisten paperitehtailijoiden kanssa hinnoista. Hinta piti pitää tarpeeksi alhaisena, jotta keskinäinen kilpailu saataisiin lopetettua ja voitaisiin yhdessä kilpailla Länsi-Euroopan markkinoilla. Metsäteollisuus veti hyvin Venäjän sisällissotaan ja vallankumouksen asti. Toiseen maailmansotaan asti vienti keskittyikin enemmän länteen. (Kuisma 2015.)

2.2 Vuodet 1944–1991

Sodan jälkeen Neuvostoliitto vaati isoja sotakorvauksia. Tämä tarkoitti tavaran toimituksia Suomesta. Neuvostoliitto ei tyytynyt huonoon laatuun, vaan sillä oli korkeat laatuvaatimukset. Tämä asetelma johti kahteen asiaan: Suomi solmi syvät taloussiteet Neuvostoliittoon, ja Suomen teollistuminen nopeutui pakosta (Kuisma 2015, 207.).

Sotakorvaukset maksettiin pois vuoteen 1952 mennessä. Tämän jälkeen Neuvostoliitto ja Suomi solmivat clearing-kauppasopimuksen (bilateraalisopimuksen). Yksinkertaistettuna tämä kauppa oli tavarain vaihtokauppaa. Kun Suomi oli jo maksanut sotakorvauksensa Neuvostoliitolle, jatkui tavarain

toimitus vaihtokauppaperustein, sillä Neuvostoliitto tarvitsi edelleen tuotteita Suomesta. Maksu tapahtui käteisen sijaan Suomen tarvitsemien luonnonvarojen, kuten öljyn ja kaasun, toimituksina. Luonnonvarat toimitettiin Suomeen, jossa ne jalostettiin ja myytiin voitolla länsimaihin. Clearingkauppasopimus oli voimassa kymmeniä vuosia ja jatkui aina Neuvostoliiton romahtamiseen, eli vuoteen 1991 saakka. (Kuisma 2015)

3 VENÄJÄN LYHYT NYKYTALOUDEN HISTORIA

Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen Venäjä on käynyt läpi monta erillistä talouskriisiä. Viimeisin talouskriisi on kestänyt nyt yli kaksi vuotta. Siihen on useita syitä, joista keskeisimpiä ovat Ukrainan kriisi, öljyn hinta, infrastruktuurin rappeutuminen, teollisuuden rakenteiden vanhentuminen sekä korot. Em. mainitut syyt ovat johtaneet siihen, että Venäjän talous on tällä hetkellä huonossa tilassa. Tämä puolestaan vaikuttaa suoraan ulkomaalaisten yritysten halukkuuteen investoida Venäjälle. Jotta voisi ymmärtää Venäjän talouden nykytilannetta on hyvä tarkastella niitä syitä, jotka ovat johtaneet siihen. Niinpä tässä osiossa käsittelen Venäjän nykytalouden historiaa alkaen vuodesta 1991 sekä lyhyesti siitä mitä Neuvostoliitto jätti perintönä nyky-Venäjälle.

3.1 Neuvostoliiton perintö

... uusi Venäjä peri sekä tyystin epäonnistuneen talousjärjestelmän että katastrofaalisen talouspolitiikan tulokset. (Sutela 2012, 87). Tähän tilanteeseen oli useita syitä. Niiden korjaamiseen meni pitkään, eikä siinä ole vieläkaan välttämättä kokonaan onnistuttu. Ensinnäkin, tuotteiden valmistaminen oli kallista, mutta niiden laatu huono. Syynä tähän oli tietysti suljettu markkina-alue, eikä kilpailua ollut. Tämän lisäksi tehtaat olivat usein vanhentuneita, eikä tulosvastuuta ollut kuin näennäisesti. (Sutela 2012.)

Venäjän byrokraatit olivat huonosti koulutettuja. Heillä ei myöskään ollut tarvittavia työkaluja työnsä suorittamiseen, monilla oli vuoteen 1991 asti käytössä helmitaulut. Tämä byrokraattien kyvyttömyys selviytyä tehtävistään loi ympäristön, jossa vastuuttomuus oli vallitseva. (Sutela 2012)

Talouden päättämisvalta oli siirtynyt enemmän ja enemmän tehdasjohtajille. Vaikka he eivät omistaneetkaan tehtaita, heillä oli päätösvalta koskien tehtaiden toimintaa. Tämä tuotti ongelmia, kun vanhaa talousjärjestelmää alettiin purkamaan ja uutta rakentamaan. (Sutela 2012.)

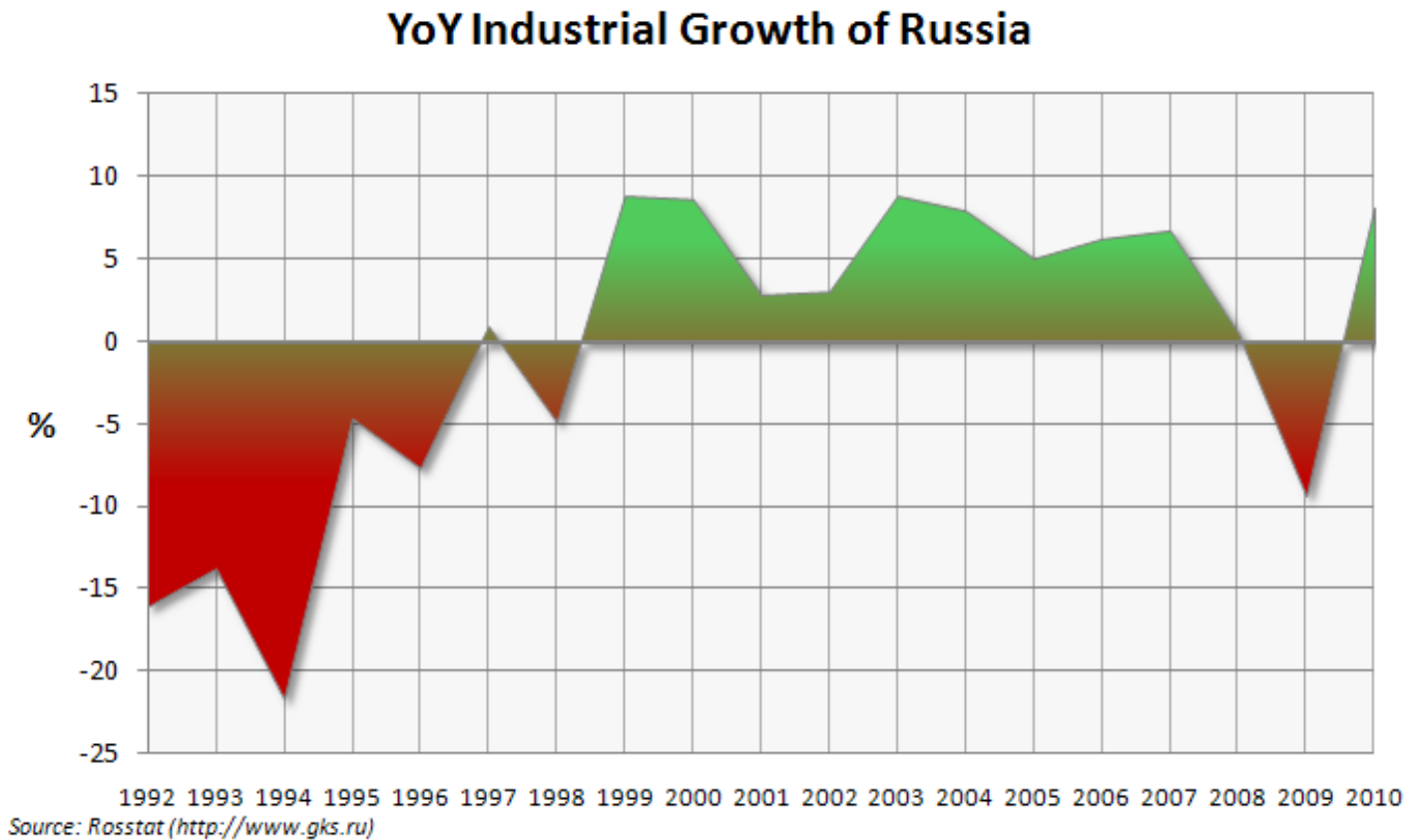
Sosiaalipalvelut kärsivät rahanpuutteesta: Tuloerot olivat pienet, mutta palkkataso alhainen. Lisäksi vaikka koulutus ja terveydenhuolto olivat kattavia ja kaikkien ulottuvilla, ne olivat suurimmaksi osaksi huonolaatuisia. Samoin eläkejärjestelmä oli olemassa ja kaikkien saatavilla, mutta eläkkeet niin matalat, etteivät eläkeläiset tulleet toimeen eläkkeellään.¹ (Sutela 2012, 83-84). Maan talous oli myös huonossa jamassa: Ulkomailta hankittiin luottoja tietämättä, oliko lainaa edes mahdollista maksaa takaisin. Perinteinen rahajärjestelmä tuhoettiin antamalla tehtailla lupa luoda rahaa, ja valtion budjetista hävisi 10 % alkoholin rajun myynnin vähentämisen seurauksena, jne. Ihmisten tieto länsimaista ei ollut hyvä. Matkustaminen, ulkomaalaisten elokuvien katselu, ulkomaalaisten kirjojen ja lehtien lukeminen oli, jos ei kiellettyä, niin ainakin rajoitettua. Kaikki em. asiat johtivat siihen, että uuden Venäjän lähtökohdat olivat erittäin vaikeat. (Sutela 2012)

3.2 Talouskriisit

Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen Venäjällä on ollut viisi talouskriisiä. Nämä tapahtuivat vuosina 1991, 1993, 1998, 2008 ja 2014 (Pietiläinen). Vuoden 1991 kriisin syynä oli Neuvostoliiton romahdus. Sen talousongelmat siirtyivät Venäjälle. Samalla vanhan talousjärjestelmän tuhoaminen, sekä uuden implementointi, johtivat isoihin taloudellisiin ongelmiin: Venäjälle luotiin markkinatalous tyhjästä, rupla sekä vähittäishinnat vapautettiin. Hinnat vapautettiin toinen päivä tammikuuta 1992. (Sutela 2012, 115) Lopputulos ei ollut mutkaton. Liikarahan määrä oli aliarvioitu, suurilla tehtailla olivat usein monopoleja, ainakin alueellisesti, ja maatalous oli edelleen sosialisoitu, eikä missään ollut markkinatalouteen pohjautuvaa kaupankäynnin perinnettä lukuun ottamatta kolhoosin toreja. Tämä kaikki johti siihen, että ruplan arvo romahti, monet tehtaatanostivat hintojaan kilpailun puutteen takia, eikä tuotteiden tarjonta kasvanut. Presidentti Boris Jeltsin oli luvannut, että hintojen vapauttamisen positiivi-

¹ Neuvostoliiton vanha eläkejärjestelmä kuopattiin vuonna 1990. Siihen asti eläkkeet olivat adekvaatit, mutta eläkejärjestelmä oli monimutkainen ja kallis. Vuonna 1990 siirryttiin yksinkertaistettuun PAYG (Pay as You Go) järjestelmään, joka oli helpompi ja halvempi. Eläkevarat siirrettiin muualle. (de Castello Branco 1998) Tämä järjestely johti matalampiin eläkkeisiin, mikä on ongelmana edelleen.

set vaikutukset näkyisivät jo syyskuussa 1992. Kesti kuitenkin vuoteen 1997 ennen kuin nähtiin positiivista talouskasvua Venäjällä.

Kuva 1 Venäjän teollisuuden kasvu 1992–2010 (lähde: www.gks.ru)

Kuva 1 havainnollistaa talouden hidasta kasvua tammikuusta 1991 alkaen. Positiivista kehitystä tapahtui vasta vuonna 1997.

Vuonna 1993 tapahtunut taloudellinen taantuma johti juurensa poliittisen kriisiin. Venäjän duuman ja presidentti Jeltsinin välillä tapahtui valtakamppailu, joka kärjistyi presidentti Jeltsinin aseellisen hyökkäykseen duumaan. Tämän jälkeen presidentti Jeltsin kielsi neljän puolueen sekä kommunistisen puolueen sanomalehden Pravdan toiminnan. (Hearst 1993.)

Elokuussa 1998 tapahtui seuraava vakava talouden romahdus – yksinkertaistettuna Venäjän kansainvälinen luotto loppui. Tämä romahdus oli monen vuoden kehityksen lopputulos: Vuonna 1991 Venäjällä oli jo budjettivaje. Vuonna 1992 se oli 6,6 % bruttokansantuotteesta ja seuraavana vuonna jo 10 % (Sutela 2012, 117). Ainoa keino oli ottaa lainaa keskuspankista, mikä käytännös-

sä tarkoitti kierrossa olleen rahan lisäämistä, mikä puolestaan johti kovaan inflaatioon ja dollarisaatioon. Dollarisaatio on yleinen ilmiö tilanteessa, jossa maan valuutta on menettänyt toimivuutensa (Sutela 2012, 118). Jopa kolmasosa Venäjän kaikista käteisrahasta oli dollareita.

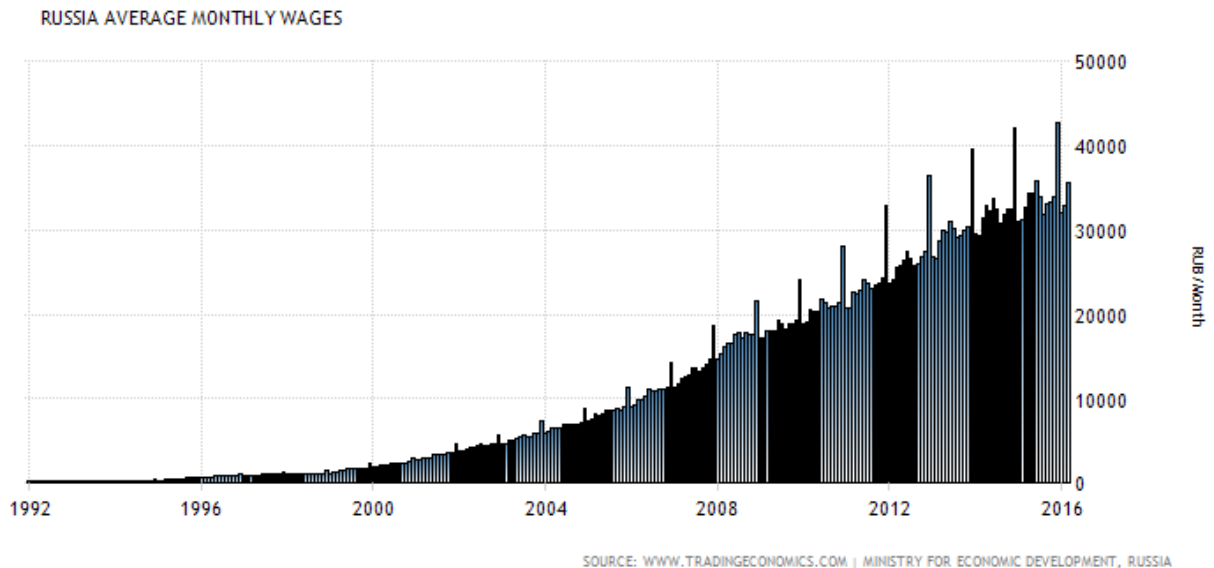
Toisena ongelmana oli tavaravaihtokauppa: Koska rahaan ei luotettu tai sitä ei kerta kaikkiaan ollut tarpeeksi, maksettiin tavaralla. Tavaravaihtokauppa oli varsin yleistä, ja mm. palkkoja saatettiin maksaa tällä tavalla, samoin em. käytäntö oli yleisesti käytössä yritystasolla. Hyvänä esimerkkinä toimii eräs Uralilla sijaitseva suurkaupunki, jossa rakennusliike kuittasi verovelkansa rakentamalla metroverkkoa käteismaksun sijaan. Valtiolla tällainen järjestely on ongelmallinen, koska työn veroarvoa on vaikeata arvioida. Venäjän valtio ei kuitenkaan yrittänyt rajoittaa em. käytäntöä, vaan sen sijaan kannusti sitä hyväksymällä työn veron maksun välineenä. (Sutela 2012, 120–122.)

Isona ongelma oli myös verojen perintä, sillä se ei tapahtunut toivotulla tavalla. Osasyynä oli vaihtokaupan osuus taloudesta, ja toisena syynä puhtaasti maksamattomien verojen korkea osuus. Matalatuloinen verokanta oli liian korkea, eivätkä kaikki sitä kyenneet maksamaan. Muutamien lakkojen jälkeen nämä verovelat jopa annettiin anteeksi, mikä tietysti johti isoon budjettivajeseen. (2012, 122-123).

Venäjän valtio ei itse voinut ottaa lainaa ulkomaisilta markkinoilta, ja niinpä valtio päätyi sen sijaan ratkaisuun, jossa se alkoi myydä lyhytaikaisia velkapapereita (GKO). Venäjä tarjosi GKO:lle sellaisen tuoton, että ne menivät kau-paksi. Halvalla lainalla sai hyvän tuoton, joka oli n. 10 %. Korkeimmat tuotot saatiin presidentinvaalien alla vuonna 1996, jolloin vuosituohto oli huimat 327,4 %. Ongelmana tässä järjestelyssä oli se, että velkapapereiden vaihtokaupassa oli käytössä kaksi eri valuuttaa. Valtion korkotaakka kasvoi koko ajan inflaation mukana, mikä johti siihen, että vuonna 1998 valtion rahat loppuivat kokonaan. (Sutela, 2012) Seurauksena Venäjän kansainvälinen luotto lakkautettiin, jolloin Venäjän talous romahti. Tämä talouden kriisi sen sijaan johti siihen, että Venäjän BKT yli puolittui kahdessa vuodessa; USD 404,9 miljardista vuonna 1997, USD 195.9 miljardiin vuonna 1999 (Trading Economics 2016).

Vuonna 1998 talousromahduksen jälkeen alkoi pitkä kasvukausi, joka jatkui vuoteen 2008 asti. Kasvulla on useita eri syitä, mutta seuraavat kolme tekijää nousivat tärkeimmiksi: Öljyn tasainen ja nopea hinnan kasvu, noin 11,5 USD

barrelia kohden vuodenvaihteessa 1998–1999 noin 140 USD:iin barrelia kohden kesällä 2008 (Trading Economics 2016). Toinen merkittävä tekijä oli ruplan arvon aliarvostus, joka johti Venäjän kilpailukyvyn vahvistumiseen halpojen tuotantokustannusten ja hintojen kautta. Toisaalta halvat tuotantokustannukset ja alhaiset hinnat vaikuttivat ennen kaikkea kotimaan markkinoilla, sillä näin ulkomaisten yritysten oli hankala kilpailla mm. kalliimpien kustannusten vuoksi. Vienti perustui edelleen ennen kaikkea luonnonvaroihin, kuten öljyn ja maakaasun myyntiin. Keskipalkka ja ostovoima nousivat huomattavasti. (Sutela 2012.)

Kaavio 2. Vuodesta 1998 vuoteen 2008 palkat viisinkertaistuvat. (Lähde: <http://www.tradingeconomics.com/russia/wages>)

Kolmas merkittävä syy talouskasvuun oli maailmalta saadut investoinnit ja lainat. Näillä Venäjä pystyi rahoittamaan investointejaan, erityisesti öljytuotannon vahvistamista. Investointiaste jäi kuitenkin huomattavan alhaiseksi, vain 20%:iin. Esimerkiksi Kiinassa ja Intiassa samat luvut olivat 50 % ja 40 % (Sutela 2012, 163). Tämä kasvukausi loppui tyystin vuonna 2008 kansainvälisen pankkikriisin myötä, kun rahahanat hiipuivat ja öljyn hinta romahti. Rupla heikentyi noin 23 ruplasta dollariin nähden 35 ruplaan kolmessa kuukaudessa. Venäjän talous jatkoi kuitenkin tämän jälkeen kasvuaan vuoteen 2014 asti.

Vuonna 2014 alkanut taloudellinen lama jatkuu vieläkin. Käsittelen edelleen jatkuvan laman syitä ja seurauksia seuraavassa osiossa.

4 VENÄJÄN TALOUDEN TILANNE

Venäjän talouden tilanne on tällä hetkellä vakava. Osa ongelmista on maailmantalouteen liittyviä, osa maan oman politiikan aikaansaamia. Ukrainan kriisin jälkeen Venäjän talous on heikentynyt huomattavasti, eikä tämä näytä loppuvan lähiaikoina. Ukrainan kriisi ja sitä seuranneet pakotteet ovat eittämättä vaikuttaneet paljon Venäjän talouskriisiin, mutta kyse ei ole niin yksinkertaisesta syy- ja seuraus tilanteesta. On muitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat vallitsevaan taloustilanteeseen. Seuraavaksi käyn näitä asioita läpi.

4.1 Öljyn hinta ja ruplan kurssi

Öljyn hinta on eräs yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa erittäin paljon Venäjän talouteen. Huomattavaa on, että sama trendi on toistunut useasti lähihistoriassa: esimerkkinä tästä on vuosien 1998–2008 talouskasvu. On myös hyvä huomata, että ruplan kurssi seuraa öljyn hinta aika tarkasti. Taneli Dobrowolski kirjoittaa blogissaan Suomi-Venäjän kauppakamarin sivuilla 18.8.2015: *Öljyn maailmanmarkkinahintojen noustessa keväällä myös ruplan kurssi vahvistui. Hintojen painuessa laskuun kesällä, rupla on vastaavasti seurannut lähes orjallisesti perässä.* Hän myös kirjoittaa: *Teoreettisesti ruplan kurssia voi siis ennustaa öljyn maailmanmarkkinahintojen muutosten perusteella.* Suomen Venäjän edustuston raportissa 2013 mainitaan, että 50 % verotuloista tuli energiasektorilta. Kesäkuussa vuonna 2014 raakaöljyn hinta oli 112,5 dollaria barreliä kohti ja tammikuussa 2015 50 dollaria barreliä kohti. (Öljy- ja biopolttoaine ala 2016). Alla olevista taulukoista näkyy öljyn hinnan kehitys ja ruplan kurssi.

Kuva 3. Raakaöljyn hinta 2006–2016, (Lähde: <http://www.tradingeconomics.com/commodity/crude-oil>)

Kuva 4. Ruplan kurssi 2006 – 2016, (Lähde: <http://www.tradingeconomics.com/russia/currency>)

Kun vertaa näitä kahta kuvaa, näkee, että rupla seuraa öljyn hintaa varsin tarkasti; kun raakaöljyn hinta laskee, myös ruplan arvo laskee.

Yksi syy tähän on, että koska öljyn myynti on niin iso osa Venäjän budjetista, budjetti on laskettu tietyn öljyn hinnan varaan. Esimerkiksi vuoden 2015 budjetti oli tasapainossa, kun Brent-laadun öljyn hinta oli 3025 ruplaa (Dobrowols-

ki 2016). Yllä olevasta kaaviosta (kuva 3) voi nähdä, että vuonna 2008 öljybarrelin hinta oli vuodenvaihteessa melkein USD 100, kevään aikana se kasvoi USD 140:een. Tämän jälkeen hinta romahti kesän ja syksyn aikana ja joulukuun 2008 lopussa hinta oli vain noin USD 40. Tällaiseen hinnanromahdukseen ei voitu varautua, ja se johti inflaatioon. Sama kaava on näkyvissä myös vuonna 2014. Elokuussa öljybarrelin hinta oli vielä melkein USD 100, mutta joulukuussa hinta oli jo laskenut melkein USD 60:een.

4.2 Infrastrukturi ja teollisuuden vanhentuminen

Infrastruktuurissa on isoja ongelmia Venäjällä. Varsinkin tiet mutta myös muu infrastruktuuri ovat huomattavan huonossa kunnossa ja riittämättömät maan tarpeisiin nähden. World Economic forumin vertailussa 2013, jossa verrattiin 148 maata, Venäjän tila oli huono. Logistiikkaverkostot olivat kuitenkin hyvin eri vahvuisia. Rautatiet olivat sijalla 31, tiet sijalla 136, ilmakuljetukset sijalla 102 ja satamat sijalla 88 (Kolik, Radziwill, & Turdyeva 2015, 5). Tällainen tilasto on tietysti iso ongelma Venäjän kokoiselle maalle. Tällä hetkellä tavarankuljetus tapahtuu suurimmaksi osaksi rautateitse. Suuri osa Venäjän raskaasta tuotannosta sijaitsee Siperiassa, kaukana isoista kaupungeista ja satamista. Rautatiet ovat ainoa tapa kuljettaa tuotteet eteenpäin. Ongelmallista on, että rautateiden ylläpito ei ole pysynyt samassa tahdissa sen verkoston rapioitumisen kanssa. Paikoittain rautatieverkko on myös alikehittynyt tarpeeseen nähden – esim. vuonna 2012 noin 7600 km matkalta rautatieverkostoa ei pystynyt kuljettamaan tarpeeksi tavaraa. Kehitys myös näyttää jatkuvan. (Kolik, ym. 2015, 8).

Tieverkosto on toinen ongelma, sillä se on epätasaisesti laadittu: Siperiassa ei ole paljoa teitä pitkien välimatkojen ja harvaan asutun demografian vuoksi. Toisaalta taas Länsi-Venäjällä on tiheämpi tieverkosto, mutta se on vanhentunut. 30 % tieverkosta ei kestä modernin standardin mukaisia kymmenen tonnin kuormia. Tämän lisäksi suuri osa maan tieverkosta tarvitsisi paljon korjauksia (Kolik, ym. 2015, 8).

Toinen merkittävä ongelma on teollisuusrobottien vähäisyys Venäjän teollisuudessa. Vuonna 2012 maailmanlaajuisesti tuotettiin 160 000 erilaista teolli-

suusrobottia, joista Venäjä osti vain kahdeksan. Robottitiheys lasketaan se mukaan, kuinka monta robottia käytetään jokaista 10 000 työntekijää kohti. Maailmalla keskiarvo on 60. Venäjällä niitä on alle 10 (Panin 2016). Tämä johtaa tietysti tuotanto-ongelmiin.

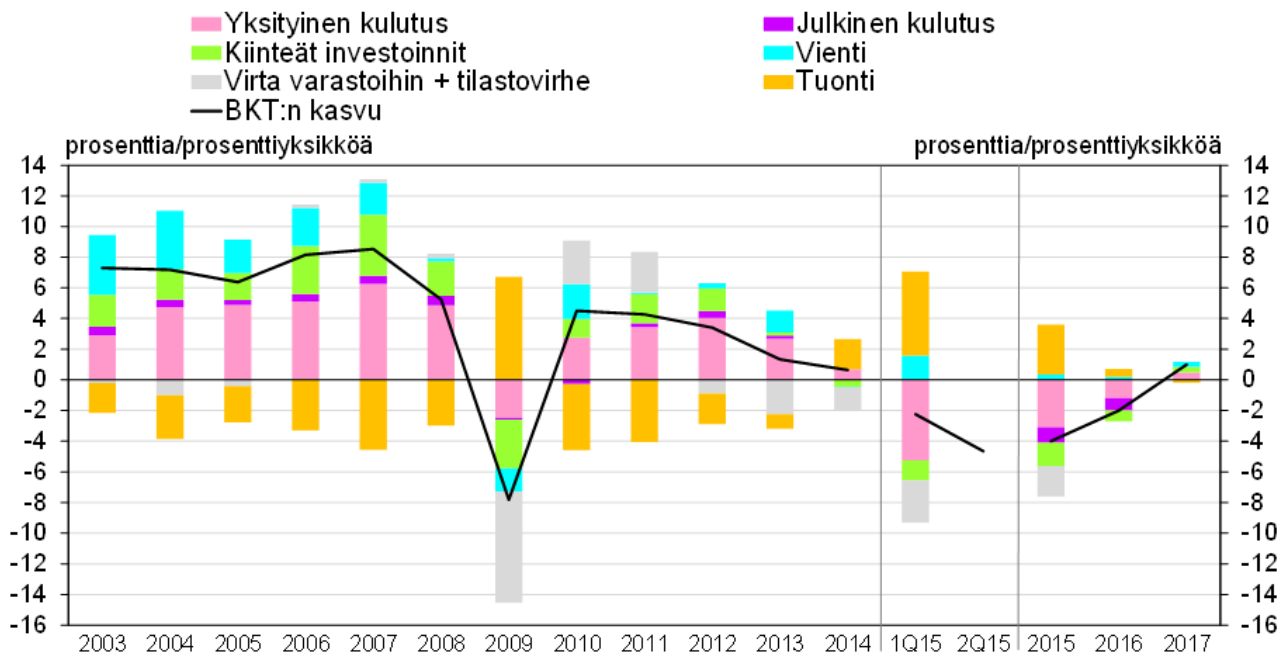
Nämä kaikki asiat ovat sellaisia että niitä parantamalla voitaisiin kohentaa Venäjän taloustilannetta. Toisaalta ongelmana on se, että nämä kaikki vaatisivat mittavia investointeja, joita ovat vaikea tehdä keskellä talouslamaa.

4.3 Korot

Öljyn hinnan ja ruplan romahtamisen seurauksena syntynyt inflaatio on johtanut korkeaan korkokantaan. Vuonna 2014 markkinakorot nostettiin 17 %:iin inflaation kuriin saamiseksi (BOFIT 2016). Ruplan kurssi lopettikin romahduksensa, mutta tämä synnytti toisen ongelman, sillä näin korkealla korkokannalla ei ole järkevää investoida. Sanktioiden takia on erittäin vaikeata saada ulkomaalaista rahaa, eikä lainoja pankeista voi käytännössä ottaa. Investoinnit ovat luonnollisesti romahtaneet. Korot ovat tätä kirjoittaessa laskeneet, mutta korkokanta on edelleen 11 %.

4.4 Venäjän talouden tulevaisuus

Suuria muutoksia ei ole luvassa Venäjän taloudessa 2–3 vuoden aikana. BOFITin ennusteen mukaan Venäjän BKT laskee tänä vuonna 3 %. Ensi vuonna BKT olisi nollakasvuinen (Korhonen 2016). Venäjän Keskuspankin, IMF:n ja BOFITin konsensusarvion mukaan BKT laskee vuonna 2016 1,5 %, mutta nousee vuonna 2017 1,1 %:iin (BOFIT 2016). Trading Economicsin kevään 2016 ennusteen (ajalle 2016 – 2020) mukaan, Venäjän BKT:n kasvu pysyy -0,2 ja 0,3 % välillä ja pientä kasvua olisi näkyvissä lähempänä vuotta 2020. Yleinen mielipide kuitenkin on, että suuria muutoksia ei ole näkyvissä.

Kuva 5. Kulutus Venäjällä 2003–2017 (lähde www.suomenpankki.fi)

Yllä olevassa kuvassa näkyy Venäjän BKT:n kehitys. Ennusteessa BKT nousee hitaasti tulevaisuudessa. Syy tähän ei kuitenkaan ole se että talous vetäisi paremmin, vaan pikemminkin se, että positiivisesti vaikuttavat tekijät vähenevät hiukan vähemmän kuin negatiiviset tekijät.

BKT:n kasvua jarruttaa muutama tekijä. Suurin yksittäinen vaikuttaja on öljyn hintakehitys (BOFIT, 2016). Tämä pitkäaikainen alhainen hintataso tuottaa isoja ongelmia Venäjän kaltaiselle taloudelle joka on erittäin riippuvainen öljyn myynnistä. Rahanpuute vaikeuttaa tarvittavien investointien tekemistä, jolloin taloutta ei saada käyntiin. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että öljyn hinta aloittaa hitaan pitkän nousun (2016). Öljyn hinnan ennustaminen on kuitenkin vaikea ala, sillä siihen vaikuttaa niin moni tekijä, joiden yhteisvaikutuksia on mahdotonta arvioida. Trading Economicsin ennustuksen mukaan öljyn hinta laskee vielä kevään 2016 hinnoista ja vuoden kuluttua hinta olisi vain USD 32,7 barrelilta. Vuonna 2020 hinta olisi siten noussut USD 49,1:een.

Trading economicsin 2016 – 2018 ennusteen mukaan maailmantalous paranee (Trading economics 2016). Tämä ei kuitenkaan vaikuta Venäjän talouteen niin paljon kuin muihin maihin. Maailmanpoliittinen tilanne ja jännitteet, erityisesti Ukrainan kriisistä johtuvat talouspakotteet sekä Venäjän vastasanktiot, vähentävät maailmantalouden myönteisten merkkien vaikutusta Venäjään. BOFIT ennustaakin vallitsevan kansainvälisen poliittisen tilanteen ja siitä johtuvien seurausten pysyvän melko samana (**samanlaisina**) vuosina 2016–2018.

Venäjän sisäisen kysynnän ennustetaan pienenevän vuonna 2016. Tämä koskee yksityistä kulutusta, julkista kulutusta, investointia sekä varastoja. Myös valtion menot vähentyvät reaalisesti merkittävästi. Inflaatioennusteet ovat korkeampia kuin aiemmin (kuluttajahintojen puolesta noin 8 %) (BOFIT 2016). Tämä tarkoittaa kaupantekomahdollisuuksien huononemista Venäjällä, mikä on ongelmallista yrittäjien kannalta. Vaikkakin voi olla edullista tehdä investointeja, on hankalaa tehdä tulosta (mikäli ei keskity ulkomaankauppaan), ostovoima on huono, ja inflaatio syö osan tuloista.

5 INVESTOINTEIHIN VAIKUTTUVAT ASIAT

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tässä työssä käytän pohjana viittä erillistä haastattelua, jotka on käyty ajalla 9.3.–1.4.2016 Pietarissa ja Helsingissä. Haastateltavina olivat yritys X:n Pietarin toimistonjohtaja, Suomen Pietarin Pääkonsulaatin pääkonsuli, Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtaja, Finnveran Pietarin toimiston esimies sekä Suomen Pankin siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen tutkimuspäällikkö. Valitsin nämä viisi edustajaa haastateltaviksi, koska heillä kaikilla on laaja tuntemus yrittäjyydestä Venäjällä.

5.1.1 Yritys X

Yritys x on iso suomalainen yritys, jolla on toimisto Pietarissa ja laajaa toimintaa Venäjällä. Yrityksen johtaja K on asunut Venäjällä monta vuotta ja vankan Venäjän-kokemuksensa pohjalta tietää paljon siitä, millaista on olla yrittäjä Venäjällä ja millaiset investointimahdollisuudet ovat.

5.1.2 Suomen Pietarin Pääkonsulaatti

Suomen Pietarin pääkonsulaatti tekee paljon töitä suomalaisten yrittäjien parissa. Yksi sen tehtävistä on auttaa suomalaisia yrityksiä kohdemaassa eri tavoin: Se antaa tietoa, järjestää tapaamisia sekä seminaareja, järjestää matko-

ja yrittäjille ja sijoittajille erilaisiin kiinnostaviin kohteisiin, jne. Tämän takia pääkonsuli Pirjo Tulokas on ollut paljon tekemisissä sekä Pietarissa jo toimivien että niiden yrittäjien kanssa, jotka vasta suunnittelevat Pietariin investoimista (Tulokas 2016). Pääkonsuli Tulokkaalla on myös pitkä kokemus Pietarista, sillä hän on toiminut eri tehtävissä Suomen Pietarin Pääkonsulaatissa yhteensä seitsemän vuotta.

Suomen Pietarin Pääkonsulaatti, samoin muin muutkin maamme ulkomaanedustustot, tarjoaa myös arvovaltapalveluita. Arvovaltapalveluilla tarkoitetaan sitä, että edustuston päällikkö tai muu korkea virkamies voi tulla mukaan yrityksen järjestämiin tilaisuuksiin, jolloin edustuston edustajan tarjoama arvovalta voi helpottaa yrityksen kontaktien luomista asemamaassa (tässä tapauksessa Venäjällä). (Ulkoasiainministeriö 2016)

5.1.3 Suomalais-Venäläinen Kauppakamariyhdistys ry

Suomalais-Venäläinen Kauppakamariyhdistys ry (SVKK) on voittoa tavoittelematon yhdistys. Se on perustettu vuonna 1946. Yhdistys palvelee sekä suomalaisia että venäläisiä yrityksiä. SVKK:lla on noin 550 suomalaista jäsentä, sekä venäläisiä noin 120. SVKK kouluttaa, konsultoi sekä auttaa yrityksiä luomaan kontakteja. SVKK myös auttaa venäläisiä yrityksiä löytämään kumppaneita ja mahdollisuuksia Suomesta. (Suomalais-Venäläinen Kauppakamari 2016)

5.1.4 Finnvera

Finnvera tarjoaa rahoitusta yrityksille. Tämä koskee yritystoiminnan aloittamista, kasvua, kansainvälistymistä sekä suojautumista viennin riskeiltä. Valtio omistaa Finnveran. Rahoitusta Finnvera tarjoaa lainojen, takauksien, pääomasijoituksien sekä vientitakuiden muodossa. Finnveralla on oma toimisto Pietarissa ja laaja tuntemus suomalaisista yrityksistä Pietarissa. (Finnvera 2016)

5.1.5 BOFIT

BOFIT on Suomen Pankin siirtymätalouksien tutkimuslaitos, joka seuraa ja analysoi Venäjän ja Kiinan taloutta sekä tuottaa pitkäaikaista akateemista tutkimusta. Se tekee myös tutkimusta Venäjän ja Kiinan talouteen liittyvistä rakenteista. BOFIT palvelee sekä valtiota että yksityisiä taloudellisia toimijoita. Myös yksityishenkilöt voivat lukea BOFITin tutkimuksia ja tuloksia. (BOFIT 2016)

5.2 Haastattelujen rakenne

Tehdessäni haastatteluja opinnäytetyötäni varten käytin samaa haastattelu-runkoa kaikissa haastatteluissa (liite 1). Yritin saada selvyyttä ennen kaikkea haasteista sekä mahdollisuuksista koskien investointeja Venäjälle. Tämän jälkeen kysyin yritysmuodoista: millaiset yritysmuodot ovat sopivia, kun yritys toimii Venäjällä; mitkä niistä toimivat parhaiten ja mitkä ovat hyviä erilaisissa tilanteissa. Yrityksiin liittyen selvitin myös, onko eri yritysmuodoissa käytännön eroja venäläisessä lainsäädännössä. Tämän lisäksi minua kiinnosti myös, kuinka helppoa on avata yritys Venäjällä, meneekö siihen paljon aikaa, maksaako se paljon sekä kuinka vaivalloista tämä on. Tämän lisäksi kysyin vielä haastateltavien näkemystä Venäjän taloudesta, missä tilassa se heidän mielestään on tällä hetkellä, mistä tämä johtuu, ja mihin Venäjän talous on menossa. Lopuksi kysyin vielä haastateltavien mielipiteitä siitä, millainen yritysympäristö on Venäjällä ja onko suomalaisilla yrittäjillä oikea kuva siitä.

Seuraavassa osiossa käyn haastattelujen tulokset läpi. Osion lopussa tutkin, minkälaisia yritysmuotoja on järkevää käyttää Venäjällä. Lopuksi analysoin haastatteluista keräämäni tiedot sekä esitän oman näkemykseni, siitä, miksi investointien määrä on laskenut ja mitä asialle voi tehdä.

5.3 Esteet investoinneille

Investoinneille on monia esteitä ja ongelmia. Seuraavassa käyn läpi tärkeimmät seikat, jotka nousivat esiin haastatteluissa. Kaikki haastateltavat ottivat esille suunnilleen samat asiat haastatteluissa. Vaikka heidän näkemyksensä asioista vaihtelikin, pysyi se kuitenkin suunnilleen samoissa tulkinnoissa.

5.3.1 Ruplan kurssi

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että suurin yksittäinen este investoinneille tällä hetkellä on Venäjän talous. Venäjän laaja lama on johtanut sellaisen talousympäristön syntyymiseen, johon on riskialtista sijoittaa. Näkyvin asia tällä hetkellä on tietysti ruplan kurssi, joka on romahtanut. Esimerkki tästä on SOKOS Hotelsin Pietarin tulos vuonna 2015. Ruplamääräisesti vuosi oli Pietarin Sokoksen paras vuosi sitten Venäjälle tulon. Valitettavasti ruplan kurssi oli niin heikko, että konsernitasossa tulos ei ollut mitenkään erityisen hyvä (Tulokas 2016). Toisaalta ruplan kurssi antaa myös mahdollisuuksia: Mikäli yrityksellä on tuotantolaitos Venäjällä ja se vie länsimaihin, on sillä hyvät toimintamahdollisuudet. Esimerkkinä tällaisesta yrityksestä on Nokian renkaat, jonka koko hakkapeliittarengastuotanto on sijoittunut Venäjälle. Nokian renkaat on myös isoin ulkomainen kulutustuotteiden viejä Venäjältä (Tiri 2016).

Koska rupla on tällä hetkellä heikko, ovat tuotantokustannukset alhaiset. Ongelmana tässä on tietysti se, että tuotto per tuote on samasta syystä heikompi. Ostajat ovat myös siirtyneet halvempiin tuotteisiin, mikä karsii voittoa vielä enemmän (toimitusjohtaja K 2016). Tämä tilanne on johtanut siihen, että vientimarkkinoilla on tungosta Venäjällä. Moni yritys yrittää myydä tuotteitaan ulkomaille ja saada maksun euroissa tai dollareissa (toimitusjohtaja K 2016). Varsinkin uusilla yrityksillä on vaikeuksia päästä näille markkinoille.

5.3.2 Rahoitusongelma

Venäjän taloudellinen lama on myös johtanut siihen, että on yhä vaikeampaa saada rahoitusta investoinneille. Venäjän taloudellisen tilanteen vuoksi on haasteellista saada pankeista lainaa. Ulkomaalaiset pankit ovat haluttomia antamaan lainaa Venäjälle suuntautuviin investointeihin.

Venäjän pankkien on myös vaikea toimia kotimaassaan. Tällä hetkellä ne eivät saa kuin 30 päivän valuuttalainoja, minkä vuoksi niiden on miltei mahdollonta antaa lainoja eteenpäin sellaisilla koroilla, että yritykset voisivat harkita lainanottoa. Pankkien huono taloustilanne on johtanut siihen, että ne menevät konkurssiin nopeassa tahdissa. Vuonna 2015 peräti 80 pankilta poistettiin toi-

milupa. Sama tahti jatkuu, sillä kuluvan vuoden helmikuun puoleenväliin mennessä on poistettu toimilupa 25 pankilta (Salovaara 2016). Tämä johtuu Venäjän talouslamasta sekä pakotteista. Toisaalta on myös muistettava, että Venäjällä toimi lähes 1000 yrityspankkia ennen vallitsevaa talouskriisiä. Tämä on iso määrä jopa Venäjän kokoiselle maalle. Venäjän keskuspankki on saattanut myös käyttää lamaa karsiakseen tätä pankkien määrää (Korhonen 2016). Lama ja pakotteet ovat kuitenkin johtaneet tilanteeseen, jossa pankkien on vaikeaa saada lainaa ja rahaa.

Toinen ongelma rahoituksessa on Venäjän korkokehitys. Korot nousevat koko ajan. Markkinakorot ovat ehkä hiukan laskeneet, mutta marginaalit ovat nousseet. Syksyllä markkinakorkokanta oli noin 12,5 %. Käytännössä tämä on monille kuitenkin tarkoittanut yli 17 % (Pietiläinen 2016). Tällaisilla lukemilla on erittäin vaikeata toimia.

EU-pakotteet rajoittavat myös osin rahoituksen saamista. Mikäli yritys toimii rajoitteiden puitteissa, ei tämä ole ongelma sillä, tällöin sen toimintaan voi saada rahoitusta. Ongelmana on kuitenkin se, että osa pankeista löytyy pakotelistalta, jolloin niiden kanssa ei saa tehdä yhteistyötä (Johtaja K 2016). Nämä pakotelistalla olevat pankit ovat Venäjän suurimpia sekä myös valtion omistuksessa. (European Union Newsroom 2016)

5.3.3 Poliittinen tilanne

Monia sijoittajia huolestuttaa Venäjän epävakaa poliittinen tilanne. Lama sekä Ukrainan kriisistä johtuva vastakkaisasettelu Länsi-Euroopan kanssa luovat epävakaa poliittisen ympäristön. Tämä on johtanut politiikkaan, jonka yksi painotus on suojella omia sisämarkkinoita eri keinoin. Tätä ei ole vielä esiintynyt laajalti ulkomaalaisia investointeja kohtaan, mutta tulevaisuus huolesttaa haastateltavia. Esimerkkejä protektionismista ovat lait, jotka säätelevät, kuinka paljon ulkomaalaiset saavat sijoittaa Venäjän strategisille aloille (öljy, kaasu, aseteollisuus, jne.) tai rajaavat yrityksen omistusta tilanteessa, jossa lainanantajana on venäläispankki (vähintään 51% lainanottoyrityksestä on oltava venäläisomistuksessa) (Johtaja K 2016).

Ongelmana kuten sanottu ei ole niinkään lainsäädäntö, vaan ennemminkin lakipäättösten täytäntöönpano eri tilanteissa. Urakoiden kilpailuttamisessa kotimaisia yrityksiä suositaan aina kun vain on mahdollista (Tulokas 2016).

Eräänä huolenaiheena on myös kansallistaminen. Esimerkkinä tästä on Juko-sin kansallistaminen (Johtaja K 2016). Tämä on kuitenkin huolenaihe enemmän isoille yrityksille kuin PK-yrityksille. (Pietilä 2016)

5.3.4 Lainsäädäntö ja byrokratia

Lainsäädäntö itsessään ei ole välttämättä ylitsepääsemätön este investoinneille. Se on laaja ja raskas, mutta löytyy monta yritystä, jotka ovat erikoistuneet antamaan konsultointiapua tai suoraan hoitamaan nämä asiat ulkomaalaisten yritysten puolesta toimeksiannosta. Esimerkkinä tällaisesta yrityksestä on toimeksiantajani EMG. Nämä yritykset hoitavat käytännön asiat sekä seuraavat muutoksia lainsäädännössä. Sama asia koskee kirjanpitoa. Venäjällä se on aika laaja ja raskas. Suuri osa toimii vielä paperimuodossa, ja eri leimoja tarvitaan. Tämä johtaa siihen, että byrokraattinen taakka on moninkertainen verrattuna Suomeen (Tiri 2016). Tämä vaatii laajaa osaamista, mikä on työläistä saada ja ylläpitää itse. Vaihtoehtona on käyttää kirjanpitoon ja juridiikkaan erikoistunutta yritystä tai palkata ”in house” asiantuntijat yritykseen Venäjällä.

Laaja lainsäädäntö ja byrokratia mahdollistavat korruption. Yleisesti ottaen lakeja noudatetaan hyvin, mutta korruptio on kuitenkin aika yleistä. Tämä ei ole kovin näkyvää, vaan se on pikemminkin piilotettu byrokratian rakenteisiin ja koneistoon. (Tulokas 2016) Korruptio on kuitenkin yleisesti ottaen isompi ongelma venäläisille yrityksille (Korhonen 2016).

Iso ongelma on myös lakien täytäntöönpano. Lait ovat usein länsimaiden tasolla, tai jopa edullisempia yrittäjien kannalta. Kuitenkin jos on saanut tuomioistuimen päätöksen, niin sitä on usein vaikeata saada täytäntöön. (Pietilä 2016).

Kaksi esimerkkiä ongelmallisesta lainsäädännöstä ovat mediaomistuslaki sekä lakiehdotus uudisrakennusten kaupunginosasta. Mediaomistuslaki tarkoittaa, että kaikista medioista 80 % pitää olla venäläisomistuksessa. Esimerkiksi suomalainen Sanoma oli yritys, joka kärsi tappion johtuen mediaomistuslaista.

He joutuivat myymään 80 % yhtiöstään venäläissijoittajalle. Tämä sijoittaja tiesi tilanteen ja maksoi alihinnan. Rakennuttamista koskeva lakiehdotus tarkoittaa, että jokaisesta asuinrakennuksesta kymmenen prosenttia pitäisi antaa kaupungille, joka sitten käyttää tämän sosiaalisiin tarkoituksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa 10 % lisäveroa. (Pietilä 2016)

5.3.5 Liiketoimintaympäristö

Venäjä liiketoimintaympäristönä on vaikea monellakin tavalla. Muutama syy tähän onkin jo käsitelty aikaisemmissa osioissa, kuten raskas byrokratia, infrastruktuurin puutteet sekä yritysten rahoitusongelmat. Näiden lisäksi on muutama muukin seikka, joka vaikeuttaa (ulkomaalaisten) yritysten toimintaa Venäjällä.

Asiakashankinta on vaikeaa, erityisesti jos pyrkii uutena yrityksenä Venäjän markkinoille. Suomessa suoramarkkinointi on tapa hankkia asiakkaita, mutta sama ei välttämättä toimi Venäjällä. Asiakkaita saadaan verkostoitumalla, sekä ”viidakkorummun” kautta (Tiri 2016).

Edellä mainittujen ongelmien takia pitää tietää paljon ja suunnitella hyvin: Rakennukset ovat kuluneita, tiet voivat olla huonoja, paikoitellen voi olla sähkö-ongelmia, jne. Odottamattomia ongelmia voivat esiintyä, mikäli ei varaudu hyvin. Tehtaat ja koneet voivat myös olla vanhentuneita. Suuri osa teollisuuskoneista on edellisen talousbuumin jäljiltä, eli jopa yli 15 vuotta vanhoja (Tulokas 2016). Edullinen tuotanto saattaa hyvinkin nopeasti muuttua kalliiksi, mikäli ei tee taustatutkimusta hyvin.

5.4 Mahdollisuudet investoinneille

Esteitä investoinneille löytyy paljon, mutta toisaalta myös mahdollisuuksia niille. Seuraavaksi käyn investointimahdollisuuksia läpi.

5.4.1 Edulliset kustannukset

Moni asia, kuten toimitilojen vuokra ja työvoima, ovat edullisia Venäjällä tällä hetkellä. Venäjällä keskipalkka on tätä kirjoittaessa 466 euroa kuukaudessa, mikä on jopa matalampi kuin keskipalkka Kiinan kaupungeissa (472 euroa).

(BOFIT 2016). Matala palkkataso merkitsee suuria säästöjä, erityisesti yhdistettynä edullisiin tilavuokriin. Näin ollen tuotantokustannukset ovat alhaiset ja oikealla strategialla voidaan saavuttaa korkeat katteet.

5.4.2 Halpa rupla

Venäjän talous ja heikko ruplan kurssi antavat mahdollisuudet monenlaisille investoineille. Halpa rupla tarkoittaa halpoja raaka-aineita ja työvoimaa, mikä hyödyttää erityisesti niitä (ulkomaalaisia) yrityksiä, jotka keskittyvät vientiin (Venäjältä). (Tulokas 2016) Tämä antaa mahdollisuuden tehdä suuriakin voittoja erityisesti, kun myynti suuntautuu ulkomaille, eritoten Eurooppaan. Edellytyksenä tälle toki on se, että tuotannon on oltava Venäjällä, ja raaka-aineet on samoin ostettava sieltä. Edellä mainittu Nokian renkaat on esimerkki tällaisesta yrityksestä, muita aloja jotka hyötyvät kuvatusa järjestelystä ovat konepajat, sahat, rakennusteollisuus ym. Nämä yritykset ovat erittäin kilpailukykyisiä Euroopan markkinoilla (Pietiläinen 2016).

Toiseksi, heikosta ruplan kurssista johtuvat matalat kustannukset tekevät Venäjälle investoinnit kannattavaksi. Yritys, joka haluaa investoida euroissa Venäjälle tällä hetkellä saa paljon vastinetta rahoilleen. Moni suomalaisyritys tekeekin näin, erityisesti isot yritykset. Tällaisia ovat mm. Prisma, Kesko, Tikkurila ja Teknos (Tulokas 2016).

5.4.3 Työvoima

Työvoiman halpuus ja saatavuus ovat etu työnantajille tällä hetkellä. Laman takia työvoimaa on paljon tarjolla (Johtaja K 2016). Työttömyysaste ei ole kuitenkaan erityisen korkea: 6 % maaliskuun 2016 lopussa (BOFIT 2016). Tämä luku ei kuitenkaan kerro koko totuutta. Työttömyyskorvauksen ollessa erittäin pieni, jäävät työntekijät alipalkattuun työhön. Työttömyyskorvaus enimmäismäärä on 4900 ruplaa (noin 65 euroa), ja vähimmäismäärä 850 ruplaa (noin 11 euroa) (Russian law online 2016). Tämä puolestaan johtaa siihen, että työntekijät siirtyvät varjotalouden piiriin tekemään työtä, joka ei vastaa heidän ammattitaitoaan. (Kynäräinen 2016). Huomionarvoista tässä on se, että kos-

ka Venäjä muuttuu niin nopeasti nyt, vanhentuu ammattitaito tai -tieto jo kolmessa vuodessa (Pietiläinen 2016). Lisäksi työntekijöiden löytymistä helpottaa se, että ulkomaalaisia yrityksiä arvostetaan työnantajina Venäjällä. Niitä pidetään luotettavampina kuin venäläisiä yrityksiä (Johtaja K., 2016)

5.4.4 Tuonnin korvaaminen

Tuonnin korvaaminen tarjoaa lainatakauksia ja subventioita niille yrityksille, jotka pitävät tuotantonsa Venäjän rajojen sisällä (Korhonen 2016). Tämä on Venäjän hallituksen kärkihanke. Sillä pyritään kasvattaa kotimaista tuotantoa ja vähentämään ulkomaantuontia. Tällä ohjelmalla halutaan myös uudistaa Venäjän talouden rakenteita sekä teollisuustuotantoa. Tämän lisäksi halutaan monipuolistaa Venäjän vientiä perinteisten öljyn ja raaka-aineiden lisäksi. Tämän ohjelman eräs pyrkimys on myös saada ulkomaalaiset yritykset siirtämään tuotantonsa Venäjälle (Tuonnin korvaaminen Venäjällä – uskottava haaste vai poliittista sanahelinää? 2016).

Myös suomalaiset yrittäjät voivat hyödyntää kyseistä ohjelmaa. Maatalouden laitetoimittajat, elintarviketeollisuus sekä meriteollisuuden alihankkijat ovat esimerkkejä aloista, jotka voivat hyödyntää tuonnin korvaamista. (Pietiläinen 2016). Muutamalla yrityksellä on jo oma tuotanto Venäjällä, erityisesti elintarviketuotannon puolella. Esimerkkejä näistä yrityksistä ovat Fazer, Atria ja Myllyn Paras. Venäjällä ulkomaalainen yritys ei saa omistaa maata, mutta esim. Myllyn Parhaalla on hyvät vuokrasopimukset pelloista.

5.4.5 Pääsy Venäjän markkinoille

Yksi tärkeä syy investoinneille Venäjälle, ja varsinkin Pietariin, on pääsy Venäjän markkinoille. Pietarin sataman kautta kulkee 70 % Venäjälle meriteitse saapuvasta tuontitavarasta (Pietiläinen 2016). Pietari on siis hyvä paikka sijoittua, jos haluaa päästä Venäjän markkinoille. Venäjän markkinat ovat isot, ainakin Suomen mittapuun mukaan. Ne ovat myös pirstaloituneet. Eri alueilla on eri tarpeet ja mahdollisuudet. Vaikkakin Ukrainan kriisi on johtanut Venäjän ja EU:n vastakkaisasetteluun, on Suomella edelleen aika hyvät kontaktit ja kontaktikanavat Venäjälle, erityisesti Pietariin (Tulokas 2016) Yhteinen pitkä talo-

ushistoria on saanut tämän aikaan. Pietarin suhteen myös maantieteellinen läheisyys edesauttaa tätä suhdetta.

SVKK:n toimitusjohtaja Mirja Tirin mukaan esim. Kazakstan on Suomen kannalta kiinnostava markkina-alue. Kazakstanin markkinoille pääsy on helpompaa, mikäli yrityksellä on jo jalansija Venäjällä. Venäjän strategiasta poiketen Kazakstan myös pyrkii aktiivisesti edistämään ulkomaalaisyritysten investointia markkinoilleen.

5.4.6 Investoinnit venäläisiin yrityksiin

Tämänhetkinen tilanne, jota vahvasti määrittelee EU:n ja USA:n asettamat pakotteet, on edullinen tilaisuus niille yrityksille ja sijoittajille, jotka ovat kiinnostuneita investoimaan Venäjälle, mutta eivät halua omaa liiketoimintaa maahan. Talouspakotteet ovat vahingoittaneet Venäjän rahamarkkinoita huomattavasti. EU:n kansalaiset ja yritykset saavat antaa lainaa tai pääomaa maksimissaan 30 päiväksi tietyille venäläispankeille ja -yrityksille. Nämä tietyt pankit kuuluvat Venäjän suurimpiin pankkeihin ja lainanantajiin. Tämä on tyrehdyttänyt ulkomaan valuutan tulon Venäjälle pitkäaikaislainojen muodossa ja on johtanut siihen, että Venäjän pankit eivät pysty rahoittamaan edullisia lainoja, minkä vuoksi korot ovat korkeat (European Union Newsroom, 2016). Venäläiset yritykset tarvitsevat kuitenkin rahaa jostain. Moni yritys on tämän takia aikaisempaa kiinnostuneempi saamaan ulkomaalaisia sijoituksia. Koska tämän lisäksi rupla on heikko, on nyt otollinen tilaisuus investoida. (Tiri 2016)

5.5 Yritysmuoto

Yrityksen ollessa valmis siirtymään Venäjän markkinoille on periaatteessa kaksi vartenotettavaa yritysmuotoa, joita kannattaa harkita. Joko voi perustaa oman venäläisen yrityksen tai oman tytäryhtiön Venäjällä. Ensimmäinen vaihtoehto on monelle helpompi, erityisesti tapauksessa, jossa yritys tulee vasta Venäjälle eikä emoyhtiötä (Suomessa) ole. Byrokraattisesti tämä voi olla helpompi ja suoraviivaisempi ratkaisu. Ongelmana tällä järjestelyllä kirjoitushetkellä on rahoitus. Lainojen saanti on vaikeata, kuten aiemmissa osioissa on

mainittu. Rahoituksen ollessa (Jos rahoitus on) kunnossa on tämä kuitenkin hyvä vaihtoehto.

Tytäryhtiön avaaminen on rahoituksen kannalta helpompaa, sillä tällöin voi saada rahoitusta suomalaisilta instansseilta kuten Finnveralta sekä lainaa suomalaispankeilta normaalein ehdoin. Arvioitu investointiriski lasketaan tietenkin mukaan. Moni yritys on kuitenkin haluton siirtämään emoyhtiön osakkeita ulkomaille, mutta siihenkin on ratkaisu: Emoyhtiö voi perustaa ns. tulppayhtiön, joka omistaa tytäryhtiön Venäjällä. Venäläiset sijoittajat saavat omistukseen tietyn osan tulppayhtiöstä, ja loput jäävät emoyhtiölle. Tällä tavalla emoyhtiö on suojattu mahdolliselta konkurssilta ja/tai lainsäädäntömuutoksilta. (Pietilä 2016)

5.6 Haastattelujen analyysi

Näissä haastatteluissa tuli esille, että suurin este suomalaisyritysten investoinnille Venäjälle on maan tämänhetkinen talouden tila. Tämä tekee investoinnit erittäin riskialttiiksi. Vaikkakin myös muita esteitä on, eivät ne ole millään tavalla ylitsepääsemättömiä. Lisäksi suurena haasteena ja esteenä on Venäjän poliittisesti ja taloudellisesti epävarma tilanne. Kaikki riskit, jotka tuotiin edellä esille, voidaan kuitenkin minimoida.

Mahdollisuuksia on sen sijaan paljon enemmän. Riippuen yrityksen tilasta ja suunnitelmasta olisi tämä hetki monille yrityksille oiva tilaisuus investoida Venäjälle. Mahdollisuus onnistua on suuri, ja oikein tehtynä riski on suhteellisen pieni. On enemmän syitä investoida kuin jättää investoimatta.

Vuodesta 2014 vuoteen 2015 investoinnit Suomesta Venäjälle romahtivat 28 %, 4.1 miljardista dollarista 3.1 miljardiin dolaariin. (Lunden 2015). Tämä on huomattava lasku. Syyt tähän ovat ymmärrettäviä. Venäjän talouden alamäki alkoi vuonna 2014. Ulkomaalaiset yritykset eivät halunneet investoida lisää ennen kuin tilanne Venäjälle olisi selkeämpi. Investoiminen maahan, joka on yhtä syvässä taloudellisessa kriisissä kuin Venäjä, on myös iso taloudellinen riski.

Suomella on kuitenkin edelleen isot investoinnit Venäjällä: Vuonna 2015 n. 12 miljardia euroa oli investoitu Venäjälle. Tärkeimmät investointikohteet ovat lo-

gistiikka-, puunjalostus- ja rakennussektori. Investoinnit vähittäiskauppaan, palvelusektorille ja elintarviketeollisuuteen ovat nousussa. (Suomen Ulkoasiainministeriö 2015)

Määrällisesti suomalaisia yrityksiä Venäjällä on tällä hetkellä suunnilleen yhtä monta kuin ennen kriisiä, noin 600. Suomalaiset yritykset eivät halua lähteä Venäjältä, usko tulevaisuuden mahdollisuuksiin on aika vankka. Investointien määrä on näkemykseni mukaan laskenut kahdesta eri syystä. Kuten aiemmin todettiin, ensimmäisenä syynä tulee Venäjän taloudellinen tilanne. Toisena syynä on Suomen oma taloudellinen tilanne. Suomessa hallitseva taloudellinen taantuma on johtanut siihen, etteivät investoijat halua ottaa taloudellisia riskejä. Oma epävarma talous johtaa siihen, että uusia riskejä ei oteta yhtä helposti tällä hetkellä. Sijoittavat ovat paljon varovaisempia rahojensa kanssa. Varsinkin PK-yritykset ovat tässä tilanteessa, sillä niillä ei välttämättä ole varaa sijoittaa Venäjälle, minkä lisäksi rahoituksen saaminen on vaikeutunut.

6 PIETARI INVESTOINTIKOhteena

Pietaria ja Leningradin aluetta on syytä tarkastella lähemmin investointikohteena muutamastakin syystä. Päällimmäisenä syynä mainittakoon, että kyseiselle alueelle kohdistuu eniten suomalaisyritysten investointeja. Suomalaisia yrityksiä on Venäjällä 500–600 kpl, joista 450–500 kpl löytyy Pietarista ja Leningradin alueelta.

Pietari on myös erittäin tärkeä tuontitavaroiden saapumisalue. Itämeren allas on Venäjän tärkein tuontireitti. Venäjälle saapui 3 874 konttia meri- ja rautateitse vuonna 2015. Niistä 1 984 tuli Itämeren altaasta ja Pietarin ja Leningradin alueen läpi (Global Ports 2016). Ulkomaankaupasta jopa 70 % tapahtuu Pietarissa ja Leningradin alueella (Pietilä 2016). Sekä määrällisesti että rahallisesti Pietari on erittäin tärkeä ulkomaankaupantekoaalue Venäjällä. Seuraavassa osassa käyn läpi syitä, miksi ko. alueelle on investoitu eniten ja miksi sinne kannattaa investoida.

6.1 Maantieteellinen sijainti

Maantieteellinen sijainti on usealla tavalla tärkeä: Ensinnäkin, Pietari on lähellä, sekä ajallisesti että maantieteellisesti. Junalla pääsee matkustamaan neljästi päivässä molempiin suuntiin Helsingin ja Pietarin välillä. Matka kestää noin 3,5 tuntia. Tämä mahdollistaa yritysrakenteita, joita olisi vaikeaa toteuttaa muuten. Venäjän taloustilanteen takia moni yritys on joutunut säästökuurille. Yleinen tapa säästää kustannuksissa on lähettää suomalaiset työntekijät kotimaahansa ja palkata venäläiset työntekijät heidän tilalleen, jolloin voidaan säästää palkkakuluissa (Tulokas 2016) Pietarin läheinen sijainti taas mahdollistaa tarvittaessa suomalaisten työntekijöiden lähettämisen helposti ja halvasti lyhyeksi ajaksi Pietarin toimistoon.

6.2 Yhteinen taloushistoria

Yhteinen pitkä taloushistoria on myös eduksi Pietariin investoitaessa. Muiden maalaisiin yrityksiin verrattuna on suomalaisyrityksillä melko hyvät verkostot Pietarissa. Pakotteiden ja sanktioiden keskellä on helpompaa toimia Pietarissa kuin pääkaupungissa Moskovassa. Moskovassa, erityisesti poliittisella tasolla, yhteistyökumppanit saattavat olla enemmän sidottuja Kremlin päätöksiin. Pietarissa tiedostetaan pitkä yhteistyöhistoria ja arvostetaan suomalaisia yhteistyökumppaneina. (Tulokas 2016)

6.3 Pietari investointikeskittymänä

Pietarissa toimii jo iso määrä erilaisia ja erikokoisia suomalaisyrityksiä. Esimerkiksi kaikilla suomalaisilla isoilla rakennusyrityksillä on toimintaa Pietarissa, ja ne ovat järjestäytyneet rakennuttajien kiltaan, jossa on noin 20 jäsentä. Rakennuttajat tapaavat välillä ja keskustelevat ongelmista sekä antavat toisilleen neuvoja ja apua mahdollisuuksien mukaan. Koska markkinat ovat edelleen niin isot, on tiedon jakaminen kaikille hyödyllistä (Tulokas 2016) Muitakin ryhmittymiä löytyy. Tämä helpottaa erityisesti uuden investoijan alkutaivalta. Tällaista tieto- ja kontaktiverkostoa ei löydy samassa määrin muualta.

Pietarissa on myös muita toimijoita, joilta voi saada apua, kuten esim. Finnveran ainoa toimisto Venäjällä sijaitsee Pietarissa. Finnvera antaa lainatakauksia ja muuta taloudellista apua. (Finnvera 2016)

7 LOPPUTULOS JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen lopputulos on kaksijakoinen. Esteet ja mahdollisuudet ovat kutakuinkin tasavertaisia. Esteitä löytyy useampikin, mutta mikään niistä ei ole ylitsepääsemätön. Ongelmana on enemminkin siinä, että jokainen ongelma lisää sijoituksen riskiä, mikä riskit yhteenlaskettuina tarkoittaa melko isoa riskiä. Tietyille yrityksille Venäjän nykyinen taloudellinen tilanne, ruplan heikkous sekä pakotteet tekevät investoinnista miltei mahdottoman. Voi olla, ettei yritys pysty kilpailemaan hinnoillaan lainkaan tai että yrityksen myymän tuotteen maahantuonti on yksinkertaisesti kielletty. Lainsäädäntö tietyin paikoin on sellainen, ettei investointi kannata, esim. mediayritykset eivät luultavasti halua Venäjän markkinoille. Mikäli yritys ei kuitenkaan kuulu siihen ryhmään, jolle investointi on poissuljettu, ei mitään mahdottomia esteitä löydy. Vaikka Venäjän talouden tila onkin huolenaihe, näyttää tällä hetkellä siltä, että se pysyy melko vakaana ainakin seuraavat 2–3 vuotta. Heikko talous ei välttämättä ole siis este, vaan se voi myös olla hyödyllistä.

Mahdollisuuksia investoinneille löytyy tällä hetkellä myös. Tuotanto Venäjällä ja vienti Eurooppaan on eräs hyvä mahdollisuus. Vuokrat, palkat ja raaka-aineet ovat myös halpoja tällä hetkellä. Pitkäaikaisia investointeja olisi hyvä tehdä nyt, kun rupla on halpa ja alkukustannukset alhaiset, mikäli sijoittaa euroissa.

Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan nyt on kannattavaa investoida Venäjälle. Huolimatta esteistä sekä vaikeuksista voidaan hyvällä yritysideoilla ja huolellisella suunnittelulla riskit minimoida. Investointihan on aina riski, mutta Venäjän tarjoamat mahdollisuudet ovat sellaisia, että riski kannattaa ottaa.

7.1 Oliko lopputulos odotettu

Opinnäytetyöni lopputulos oli odotettua positiivisempi. En ollut yllättynyt siitä, että investointi voisi kenties olla hyvä idea, mutta oli yllättävää, kuinka paljon

mahdollisuuksia löytyy. Tarjolla olevan avun määrä oli myös yllättävä. Oletin, että byrokratiaa sekä taloushallintoa olisi vaikeampi hoitaa. Oli yllätys, kuinka vaivatonta (vaikkakin tämä on menoerä) on saada apua näihin seikkoihin. Hyvällä riskienhallinnalla investointien tarjoamat mahdollisuudet ovat mielestäni esteitä isompia. Tämän vastauksen selkeys oli mielestäni yllättävää.

7.2 Oliko tutkimus toteutettu hyvin

Koska käsittelemäni aihe on laaja, voisi siitä kirjoittaa paljon enemmän ja syvemmin. Mielestäni olen kuitenkin rajannut tutkimuskysymykseni opinnäytetyön raameissa riittävän hyvin. Haastateltavat asiantuntijat oli valittu hyvin, sillä heiltä sain tarpeeksi tietoa tutkielmani kirjoittamiseen.

7.3 Vastasiko tutkimus toimeksiantajan tarpeisiin

Lopputyöni toimeksiantaja oli kiinnostunut siitä, miksi suomalaiset yritykset eivät investoi enemmän Venäjälle tällä hetkellä. Suurimmaksi yksittäiseksi esteeksi nousi esiin molempien maiden huono taloudellinen tilanne. Toisena tuleva Venäjän taloudellis-poliittisesti epävarma tilanne vaikuttaa myös suomalaisyritysten halukkuuteen investoida. Suomalaisyritysten kiinnostuksen herättämiseen tarvitaan vahva ja selkeä mahdollisuuksiin panostaminen: Mitä hyötyä on nyt ja mitä hyötyä on tulevaisuudessa Venäjälle investoimisessa. Tämän lisäksi olisi hyvä tarjota rahoitusvaihtoehtoja. Suomessa on olemassa monta erilaista vaihtoehtoa, kuten Finnvera, Finnpro sekä ELY-keskukset, joiden kanssa olisi hyvä tehdä yhteistyötä. Mitä enemmän tietoa on tarjolla keskitetysti, sitä matalampi kynnys on investoimiseen. EMG tarjoaa puolestaan niitä käytännön palveluita, joita uusi yritys tarvitsee Venäjällä. Tämä tutkimus antaa toimeksiantajalleni myös tarpeellisia tietoja, millaisia palveluita suomalaisille investoijille voisi tarjota nykyisten palveluiden lisäksi. Näin ollen olen siitä mieltä, että tämä tutkimus vastasi hyvin toimeksiantajan kysymyksiin ja tarpeisiin.

7.4 Ketä tämä tutkimus hyödyttää

Tämä tutkimus voi olla hyödyllinen kaikille yrittäjille ja sijoittajille, jotka ovat harkitsemassa investointia Venäjälle. Samoin Venäjän taloustilanteesta kiinnostuneille tämä tutkielma saattaa olla mielenkiintoinen. Tutkimusmielessä tähän opinnäytetyöhön on kerätty viimeisintä tietoa yhteen paikkaan, sillä kuten aiemmin olen maininnut, Venäjän tilanteen nopeasta muutoksesta johtuen painettua ajankohtaista tietoa on vähän. Tästäkin syystä tutkielmani saattaa olla kiinnostava. Myös Pietarissa toimivat erilaiset kirjanpito- ja juridisia palveluita tarjoavat suomalaisyritykset saattavat olla kiinnostuneita tutkielmastani. Se voisi auttaa niitä täsmentämään ja/tai laajentamaan palvelutarjontaansa.

7.5 Jatkotutkimuksen kohteita

Käsittämäni aihe on niin laaja, että laajempaa tutkimusta olisi varmasti hyvä tehdä. Tilanne on myös muuttumassa niin nopeasti, että tästä aiheesta voi kirjoittaa lisää tai uudestaan sen hetken ajantasaisilla tiedoilla. Painotuksia voi myös muuttaa ja kirjoittaa syvemmin rajatummasta tutkimusosasta. Venäjän talous sekä sen vaikutukset Suomeen on aihe, joka ei muutu loppuun kalutuksi lähitulevaisuudessa.

8 LÄHTEET

BOFIT, Suomen Pankin siirtymätalouksien tutkimuslaitos. 2016. saatavissa: <http://www.suomenpankki.fi/bofit/bofit/Pages/default.aspx> [viitattu 30.4.2016].

CIS-legislation.com. 2016. Saatavissa: http://cis-legislation.com/promo_page.fwx?countryid=8&page=2 [viitattu 30.4.2016]

Cresswell, John, K. 2009. Research Design, Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches. London: Sage Publications

de Castello Branco, Marta. 1998. Pension Reform in The Baltics, Russia and othe countries of The Former Soviet Union. IMF Working Paper 1998. saata-
vissa: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9811.pdf> [Viitattu 30.4.2016].

Dobrowolski, Taneli. 2016 Näin öljyn hinta vaikuttaa ruplan kurssiin. Saatavis-
sa:
[http://www.svkk.fi/uutishuone/blogi/nain_oljyn_hinta_vaikuttaa_ruplan_kurssiin
.25182.blog,%20Taneli%20Dobrowolski.](http://www.svkk.fi/uutishuone/blogi/nain_oljyn_hinta_vaikuttaa_ruplan_kurssiin_.25182.blog,%20Taneli%20Dobrowolski.) [viitattu 30.4.2016].

Edustustojen raportit, 7.1.2013 | Suomen suurlähetystö, Moskova Venäjän
budjetti vuosille 2013–2015. 2013. Saatavissa:
[http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentId=266580&nodeId=15145&c
ontentlan=1&culture=fi-FI.](http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentId=266580&nodeId=15145&contentlan=1&culture=fi-FI) [viitattu 30.4.2016].

Emerging Markets Group. 2016. Saatavissa: <http://www.emg-russia.com/>. [vii-
tattu 30.4.2016].

European Union Newsroom. 2016. Saatavissa:
https://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions_en. [vii-
tattu 10.5.2016].

Finnvera. 2016. Saatavissa: www.finnvera.com. [viitattu 30.4.2016].

Gross domestic product (GDP); Russia; 1990-2014. 2016. saatavissa:
[http://www.kushnirs.org/macroeconomics /en/russia_gdp.html](http://www.kushnirs.org/macroeconomics/en/russia_gdp.html)

Hearst, David. Yeltsin crushes revolt.1993. The Guardian 5.10.1993. Saata-
vissa: <http://www.theguardian.com/world/1993/oct/05/russia.davidhearst> [vii-
tattu 30.4.2016].

Hobson, p. 2016. 8 Shades of Crisis - Russia's Year of Economic Nightmares. The Moscow Times 25.12.2016. Saatavissa: <http://www.themoscowtimes.com/business/>

Key Russian Gateways. 2016 saatavissa: www.globalports.com/globalports/about-us/our-industry-overview/container-market/. [viitattu 30.4.2016].

Kolik, A., Radzivil, A. & Turdyeva, N. Improving Transport Infrastructure in Russia. 2015. OECD Working Papers. 25.3.2015 saatavissa: <http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=eco%2Fwkp%282015%2911&doclanguage=en>. [viitattu 30.4.2016].

Korhonen, I. 2016. Tutkimuspäällikkö. Suomen Pankin siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen (BOFIT). Haastattelu 1.4.2016

Kuisma, M. 2015. Venäjä ja Suomen Talous. Helsinki: Kustannusyhtiö Siltala

Kyynäräinen, T. 2015. Venäjän hyvät työllisyysluvut osin vain silmänlumetta. Kauppalehti 25.5.2015. saatavissa: <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/venajan-hyvät-työllisyysluvut-osin-vain-silmanlumetta/vEcuw5jJ>. [viitattu 30.4.2016].

Lunden, K. 2015. Suorat Investoinnit Venäjälle Romahtivat. Taloussanomat 22.9.2015. saatavissa: <http://www.talouselama.fi/uutiset/suorat-investoinnit-venajalle-romahtivat-6000470> [Viitattu: 13.5.2016].

Ollus, S. & Simola, H., 2007. Russia in the Finnish Economy. saatavissa: <https://www.sitra.fi/julkaisut/raportti66.pdf> [viitattu 30.4.2016].

Panin, A. 2016 Russia Coming Late to Robotization of Production. The Moscow Times 18.3.2016. saatavissa: <http://www.themoscowtimes.com/business/> [viitattu 30.4.2016]

Pietiläinen, T. Päällikkö. Finnveran Pietarin Edustusto. Haastattelu. 29.3.2016.

Russian Law Online. 2016. Saatavissa: <http://russianlawonline.com/content/russian-pension-welfare-unemployment-benefit>.

Salovaara, O. 2016. Pakotteet purevat nyt todella Venäjällä — rahapulaa po-
teva valtio joutuu hakemaan lainoitusta lännestä. Etelä-Saimaan Sanomat
18.2.2016. saatavissa: <http://www.esaimaa.fi/Online> [viitattu 20.3.2016]

Sanakirja.org. 2016. Saatavissa: <http://www.sanakirja.org/> [viitattu 14.5.2016]

Steverman, Ben. 2015 Investing in Russia: So Crazy, It Just Might Work. saa-
tavissa: [http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-01-26/investing-in-](http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-01-26/investing-in-russia-so-crazy-it-just-might-work)
[russia-so-crazy-it-just-might-work](http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-01-26/investing-in-russia-so-crazy-it-just-might-work).

Suomen Pääkonsulaatti Pietari. 2016. saatavissa: www.finland.org.ru, [viitattu
30.4.2016]

Suomen Ulkoasiainministeriö. 2015. Kahdenväliset Suhteet. saatavissa:
<http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?nodeid=41791&contentlan=1&cul->
[ture=fi-FI](http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?nodeid=41791&contentlan=1&cul-) [Viitattu 15.5.2016]

Suomalais-Venäläinen Kauppakamari. 2016. saatavissa: <http://www.svkk.fi/>
[viitattu 30.4.2016]

Sutela, P. 2012. Ruplan Maa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala

Tekes. 2016. Saatavissa: [http://www.tekes.fi/ohjelmat-ja-palvelut/kasva-ja-](http://www.tekes.fi/ohjelmat-ja-palvelut/kasva-ja-kansainvalisty/venaja/)
[kansainvalisty/venaja/](http://www.tekes.fi/ohjelmat-ja-palvelut/kasva-ja-kansainvalisty/venaja/)

The Maddison-Project. 2013. Saatavissa:
<http://www.ggd.net/maddison/maddison-project/home.htm>.

Tilastokeskus. 2016. Saatavissa:
http://www.stat.fi/til/stu/2013/stu_2013_2015-06-03_tie_001_fi.html.

Tiri, M. 2016. Toimistujohtaja. Suomi-Venäjän Kauppakamari. Haastattelu
16.3.2016.

Trading Economics. 2016. <http://www.tradingeconomics.com/russia/currency>.
[viitattu 30.4.2016]

Tulokas, P. 2016. Pääkonsuli. Pietarin Pääkonsulaatti. Haastattelu 10.3.2016.

Tuonnin korvaaminen Venäjällä – uskottava haaste vai poliittista sanahe-
linää?. 2016. Saatavissa:

<https://tapahtumat.tekes.fi/tapahtuma/tuonninkorvauspolitiikka/registration>.
[Viitattu 30.4.2016]

Team Finland – viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyvät palvelut,
2016. Saatavissa

<http://www.formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49297#Arvovaltapalvelut>. [katsottu 10.5.2016]

Ulkoministeriö. Kansainväliset pakotteet. 2016. Saatavissa:

<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=49565&contentlan=1&culture=fi-FI#Pankkirajoitteet>. [Katsottu 30.4.2016]

Yritysjohtaja K. 2016. Johtaja. Hastattelu 9.3.2016

Öljy- ja biopolttoaine ala. 2016. Saatavissa: <http://www.oil.fi/fi/tilastot-1-hinnat-ja-verot/13-raakaoljyn-hintakehitys>.

9 LIITTEET

Haastattelukysymykset

Mitkä ovat esteet investoinneille?

Miten venäjän tämän hetkinen talous vaikuttaa investoinneille?

Onko Venäjän lainsäädäntö este investoinneille? Jos kyllä, miten?

Mihin suuntaan lainsäädäntö on menossa? Onko se pelkästään parem-
paan/huonompaan?

Onko helppoa vai vaikeata löytää osaamaista?

Onko Venäjän talous mahdollisuus vai este investoinneille. Mitkä asiat vaikuttavat tä-
hän?

Onko heikko rupla mahdollisuus vai este investoinneille. Miten tämä on vaikuttanut
Suomalaisten yritysten toimintaan Venäjällä?

Ovatko Venäjän markkinat (kilpailu, koko, ostovoima, maantieteellinen sijainti, jne)
mahdollisuus vai este investoinneille.

Mitkä ovat ne yritysmuodot jotka Suomalaiset yrittäjät käyttävät Venäjällä. Tytäryhtiö?
Oma yritys? Pelkästään toimisto, jne. Mikä on Venäjän lainsäädäntö näitten suhteen?

Miten Venäjän lainsäädäntö rajoittaa, tai edesauttaa investointeja Venäjälle?

Mikä prosessi yritys pitää käydä läpi ennen kuin avaa uuden yrityksen Venäjällä?

Miten Venäjän talous kehittyy tällä hetkellä, ja miten se vaikutta teidän investointei-
hin?

Miten talouden kehitys jatkuu tästä eteenpäin, mielestänne?

Minkälainen on liiketoimintaympäristö Venäjällä?

Onko Suomalaisilla yrityksillä yleensä oikea asenne Venäjää kohtaan?

Miksi Suomalaiset yritykset investoi Venäjälle, eikä muualle? Ovatko he olleet me-
nestyksekkäitä?

Yrityksiä joiden investoinnit Venäjälle eivät ole toimineet toivotulla tavalla. (Jos tiedät ja pystyt sanomaan.)